

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Candidatus Abbreuiatus Jurisprudentiae Sacrae, Hoc Est,
Juris Canonici, Secundum Gregorii Papae IX. Libros V.
Decretalium Explanati Summa, Seu Compendium**

Pichler, Vitus

Augustae Vindel., 1733

Titulus XXXII. De Officio Judicis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63440](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63440)

privilegia Ordinum Religiosorum, per quæ indulgetur omnibus audire Sacrum etiam diebus festis apud Religiosos, uti & Eucharistiam, saltem extra tempus Paschale, sumere, imò sua peccata confiteri etiam tempore Paschali apud Mendicantes Ordines Regulares, tum Trid. s. 22. in Decreto de observ. & evit. in celebr. miss. ubi populum monendum (non cogendum) ait, ut saltem Dominicis diebus & majoribus festis ad suas parochias accedant.

TITULUS XXXII.

De Officio Judicis.

SUMMARIUM.

1. *Judicis jurisdictionalis officium Nobile & Mercenarium.*
2. *Quis possit esse Judex.*
3. *In quo consistat ejus officium Mercenarium.*
4. §. *Non potest condemnare Juridicè probatum Reum, quem privatim scit esse innocentem.*
6. *Debet supplere, quæ Juris, non, quæ Facti sunt.*
7. *An possit acceptare munera, sportulas, xenia.*
8. *Ad quid teneatur malè judicans.*

1 **J**udex dicitur à jure dicundo, seu à judicando inter Partes litigantes. Debet ergo esse instructus jurisdictione, sibi communicata vel à Jure, aut consuetudine, præscriptione, vel à Principe aut alio constituere Judicem valente. Ejus officium aliud vocatur Nobile, aliud Mercenarium. Ex *Officio Nobili* procedit, quando vel motu proprio, ut si pupillis constituit tutores, inquirit in crimina &c. vel ad instantiam quidem partis, actionem tamen propriè dictam non habentis, vel non proponentis; ut si Minorem, aut læsum infra dimidium, qui strictè dictam actionem de Jure non habet, implorat tamen Judicem, restituit in integrum: si restituit illegitimum Natalibus: si lite per sententiam finitâ facit executionem &c. Ex *Officio Mercenario* autem, quando procedit ad instantiam partis, actionem propriè dictam proponentis, & ex stricto jure Actoris ea facit, quæ Jus præscribit, ut sunt citare partes, audire testes, concedere dilationes, ferre sententiam vel interlocutoriam vel definitivam. &c. Mercenarium igitur officium deservit actioni.

2 Dico I. Judex esse potest quilibet, qui non prohibetur vel à Natura vel à Jure. Quibus modis prohibentur amentes, surdi, muti, servi, impuberes, fœminæ, senatu moti ob turpem causam, infames. l. 12. §. 2. ff. de *Judic.* l. 2. 32. ff. de *R. J.* l. 2. C. de *dignit.* lib. 12. item excommunicati. c. 24. de *sent. & re jud.* Impuberes & fœminæ, exceptis locis, in quibus (ut in Germania subinde contingit) jurisdictione politica transit ad hæredes per successionem, exercenda tamen per

per tutores, curatores, vel administratores; tunc enim quasi in habitu sunt Judices.

Dico 2. Judex tenetur ex officio Mercenario 3
audire Partes litigantes, rationes & momenta, quæ pro se afferunt, ponderare, secundum Jura & æquitatem ferre sententiam & exequi, atque sic jus dicere, seu cuilibet jus suum tribuere. Ad hoc enim constituitur, & per quasi-contractum se obligat. Unde, si non sit Judex Supremus (qui solus regulariter potest moderari pœnas à Jure statutas in Judicio Criminali) tenetur procedere & ferre sententiam secundum leges, statuta, consuetudines, maximè in causis Civilibus. *l. 1. de constit. pr. Inst. h. t. Nov. 82. c. 13.* Statuta & consuetudines particulares præferendæ sunt Juri Communi, utpote Jus novissimum, quod derogat antiquiori. *l. 1. ff. ad L. Aquil.* Dein in iisdem causis Civilibus tenetur Judex pronuntiare pro illa parte, quæ pensatis & discussis diligenter omnibus ipsi videtur habere probabiliorē causam, & majus jus; ita enim exigit pactum tacitum cum Republica & Partibus in initum, atque Innoc. XI. prohibens hanc propositionem: *probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem, etiam minus probabilem.* Sed hinc

Objicies: ergo saltem poterit Judex judicare 4
secundum opinionem æqualiter probabilem, & in pari causa favere, cui voluerit. *℞. n. illatum.* Quia Judex non est dominus rei controversæ, atque ideo, ubi æqualis utrinque apparet probabilitas, & æqualia causæ merita, eam non potest totam adjudicare uni Parti sine injusta personarum acceptione, sed debet, ut cuique

tribuatur jus suum, vel rem, si divisibilis sit, dividere, & cuilibet partem assignare, vel Partes inducere ad transigendum, aut ad compromittendum in arbitros, aut ad rem committendam sorti, si indivisibilis sit res. Dixi, in *causis Civilibus*; nam in *causis Criminalibus*, si Reus habeat causam æquè probabilem, vel etiam minus, verè tamen probabilem, Reo magis favendum est, quàm Accusatori. per *c. 11. de R. J. in 6. l. fin. C. de probat. cum satius sit impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnare. l. 5. ff. de pœnis* Cæterùm in dubio facti, pro qua Parte stet major probabilitas, vel ubi æqualis utrinque videtur esse probabilitas, etiam in *causis Civilibus* pronuntiandum est pro illa Parte, quæ præsumptionem pro se habet, vel possessionem. per *c. 65. de R. J. in 6.* vel causam in Jure favorabilem, quales causæ favorabiles sunt causæ dotis, Matrimonii, libertatis, pietatis, & ultimæ voluntatis. *c. fin. de sent. & re jud. l. 10. ff. de inoff. testam.*

4 Dico 3. Judex casu, quo privatim certò scit Reum esse innocentem, vel nihil debere, probabiliùs non potest illum condemnare, tam in *causis Civilibus*, quàm in *Criminalibus*, licèt Juridicè, *secundùm allegata & probata*, ut loquuntur, probatus sit reus delicti, vel debitor esse. Ita cum Abb. in *c. 28. §. quia verò. n. 8. de off. & pot. jud. deleg.* multi & graves DD. contra S. Thomam & affectas, maximè antiquos Theologos, qui ex toto nobis adversantur, & contra Haunold. qui cum Less. Laym. Lug. & Pirhing nobis contradicunt ex parte, nimirum quoad causas

fas civiles, & criminales minores, ubi nempe non agitur de pœna mortis vel mutilationis. Prob. 1. ex Jure Naturali, & natura Justitiæ Commutativæ & Vindicativæ, quæ exigit æqualitatem & proportionem inter obligationem & solutionem; inter pœnam & delictum: sed inter obligationem nullam, & solutionem veram: inter delictum nullum vel apparens tantum, & pœnam, nulla datur æqualitas vel proportio: ergo. Cùm igitur non sufficienter probetur, Jura Humana recessisse à Jure Naturali fundato in natura Justitiæ tam Commutativæ quàm Vindicativæ, imò in causis criminalibus majoribus, ubi agitur de vita & membris hominum, non potuerint recedere, ipso DEO *Exod. 23.* prohibente Judici, *non suscipies vocem mendacii: nec in Judicio plurimorum (testium) acquiesces sententiæ, ut à vero devies - - insontem & justum non occides,* adeoque potestas in vitam vel membra innocentis Reipublicæ Humanæ, aut Judici, non legatur esse concessa, sed potius negata; ideo etiam nec Jura Humana permittunt innocentem quemcunque, à Judice cognitum ut talem, condemnari ad solutionem, vel ad pœnam. Ex quibus insuper positivè Prob. 2. Imprimis ex *Jure Canonico*, quod *t. 1. de sent. & re jud.* jubet Judices procedere *secundum conscientiam & justitiam, solùmque DEUM præ oculis habere; cùm æterni tribunal Judicis illum reum non habeat, quem injustè Judex condemnat.* Confirm. Judex non potest ferre sententiam juxta opinionem minùs probabilem, uti dictum *n. 3.* ex propositione damnata: ergo multò minùs juxta opinionem vel testimonium

certò falsum. Dein ex *Jure Civili*, quod quidem vult Judicem procedere secundum allegata & probata, at unicè ideo, ut Judici certius innotescat veritas, & ut minùs fallatur circa meritã causæ, non verò, quando jam aliunde certò ipsi constat de veritate, ut patet ex *l. 6. ff. de offic. Pras.* ibi: *Prases provinciæ id sequatur, quod convenit eum ex fide eorum, quæ probabuntur, ne veritas vitietur erroribus*: sed quod falsum esse certò cognoscitur, *probari* ut verum non potest: & nullius sunt *fidei* testes, qui sciuntur falsum testari: item quando veritas, quam velut finem obtineri volunt Jura per testes, jam aliunde ex privata certa notitia habetur, cessat testimonium, velut inutile medium ad veritatem detegendam. Confirmatur 1. Jùs Civile prohibet fidem adhiberi testi suspecto: ergo multò magis testi certè falso. Confirm. 2. Idem Jus vult Judicem procedere secundum suam, non aliorum, sententiam & judicium. per *l. 1. §. 6. C. de vet. Jure enucl.* Confirm. 3. Idem Jus tot cautelas quoad testes & probationes adhiberi exigit præcisè ideo, ne innocens opprimatur: quis ergo credat illud velle, ut condemnetur & sic opprimatur innocens per testimonia & probationes, quas Iudex certò scit esse falsas, & sic detorqueatur in dispendium, quod in innocentis favorem est introductum, contra *reg. 61. in 6.*

§ *Objic.* 1. In ore duorum vel trium stabit omne verbum. *Matth. 18.* ergo per duos testes convictus condemnari potest ac debet. 2. Iudex plus debet credere pluribus aliquid testificantibus, quàm sibi soli. 3. Iudex tenetur sequi

sequi scientiam publicam *Juris*, h. e. judicare secundum Jura & Leges: ergo etiam tenetur sequi scientiam publicam *facti*, quæ habetur per duos testes, vel alias probationes Juridicas. 4. Executor debet exequi sententiam, licet *sciat eam esse injustam. c. 28. §. quia verò. de off. jud. deleg.* ergo etiam Judex ferre sententiam, licet sciat esse injustam. 5. Juridicè probatus nocens non est innocens: ergo rectè condemnatur. R. ad 1. Illo textu probatur quidem sufficere ordinariè duos testes ad plenè probandum (& pauciores regulariter non sufficere) at non pro omni casu, maximè illo, quando scitur, testes deponere falsum. Ad 2. Judex tunc debet plus credere aliis, quàm sibi, quando non habet evidentiam vel certitudinem veritatis ex sua, & falsitatis ex parte aliorum; hoc enim casu aliis credere ac fidem aliis habere esset impossibile: neque propriè *credit* sibi, sed scit. Ad 3. *n. conf.* vel suppositum, quòd, ubi Judex certò scit, factum aliter se habere, quàm testes asserant, detur *scientia* publica contra Reum; cùm sit error vel calumnia, quam utique sequi non tenetur. Ad 4. *n. conf.* & paritatem; quia executor, cui à Superiore demandatur executio, parère tenetur, & *obsequi mandanti*, ut jubet textus, nec ipsi conceditur examinare sententiam: econtra Judex non tenetur obsequi ex ullo Juris præcepto testibus, sed potest, imò debet eorum fidem examinare. Deinde nec Executor potest exequi sententiam *notoriè* injustar; cùm talis sit nulla: neque sententiam, quæ condemnat ad mortem, si eam privatim tantùm sciat esse injustam, vel, ut S. Thomas loqui-

loqui-

loquitur, intolerabilem continere errorem; aliam
 excusare posses etiam Carnifices, qui SS. Mar-
 tyres occiderunt, & Judæos Christum crucifigen-
 tes. Ad *§. dist. antec.* non est innocens apparen-
 ter. *c. ant.* reipsa, & Judici, qui veram inno-
 centiam attendere debet. *n. ant. & conf.* Si tes-
 tes falsi possent facere nocentem, nec Christus
 fuisset innocens, sed justè condemnatus. Quid
 ergo Judex in tali casu, ubi privatim scit inno-
 centiam Rei, debet facere? *R.* omnia tentare,
 ut talem liberet, increpare testes, repellere actor-
 em vel accusatorem, dicendo, sibi constare de op-
 posito: differre sententiam, ut interim veritas
 detegatur magis: vel negotium deferre ad Supe-
 riorem, ibique testem agere pro innocente: vel,
 si hæc non sufficerent, & ipse periclitaretur de
 amittendo officio, si non condemnaret, posset se
 conformare aliorum opinioni probabili, & con-
 demnare, saltem in causis Civilibus, & Crimina-
 libus minoribus; quia cum tam notabili suo in-
 commodo non tenetur alteri consulere: id tamen
 fortè non posset in Criminalibus majoribus, ubi
 agitur de vita innocentis, sed potius deberet su-
 finire privationem Officii; nisi sententiam illo-
 rum, qui etiam in his causis potestatem condem-
 nandi tribuunt Judici, judicet æquè probabilem,
 & sequi malit.

- 6 Dico 4. Judex debet supplere ea, quæ Juris sunt,
 & à Partibus omissa; non autem, quæ sunt Facti.
 Text. & DD. *in l. un. C. ut, quæ desunt Advocatis.*
 Quia debet administrare Justitiam secundùm Jura.
Juris autem sunt v. g. examinare libellum, & in-
 eptum rejicere: deferre juramentum calumniæ,
 ubi

ubi opus est: dilationes concedere: testes non legales repellere: exceptionem præscriptionis, Senatus consulti Vellejani suggerere: præscriptionem illegitimam, instrumentum falsum &c. rejicere, & similia. *Facti* autem sunt producere testes, instrumenta, vel alias probationes: exceptiones opponere, quæ non sunt Juris: allegare privilegium speciale &c. si enim ista suppleret Judex, redderet se suspectum de studio Partium. Interim tamen potest imò debet Judex supplere etiam, quæ facti sunt, si factum sit notorium, aut reluceat ex Actis, v. g. quòd Reus jam præscripserit, quòd habeat privilegium: vel ubi versatur periculum animæ: vel agitur de bono publico, aut de causa pia.

Dico 5. Judex peccat accipiendo munera. 2. Probabilius tamen non tenetur accepta restituere ante sententiam Judicis superioris. 3. Nisi dans non sponte obtulerit, sed præcisè ad redimendam vexam iniquam, eò quòd v. g. viderit, Judicem, nisi ei dederit pecunias, notabiliter fore segnem & tardum in expedienda causa, vel omnino injustæ sententiæ periculum esse &c. Pars 1. probatur partim ex Jure Naturali & Divino; quia munera nimis propensum reddunt animum danti, & excæcant intellectum. *Deut. 16.* ut ad eò communitè sit periculum pervertendæ Justitiæ; partim ex legibus humanis. *c. 11. de rescr. in 6. §. 4. l. 3. ff. de L. Jul. repetund. Auth. Novo Jure C. de pœna Judicis.* etsi per accidens periculum recedendi à Justitia non incurreret Judex ob serium propositum non recedendi. Pars 2. probatur indè, quia hæc obligatio non sufficienter probatur.

Pars

Pars 3. ex communi Doctorum; quia in dante deest animus sufficienter liber ad donandum, & sic injustè extorquentur munera. Dixi autem, *munera*; nam *sportulas*, quas utraque Pars solvit æqualiter per modum stipendii vel mercedis juxta loci consuetudinem, vel ubi Judex aliunde salarium sufficiens non habet: item *xenia*, quo nomine vocantur liberaliter oblata in modica quantitate, ac ferè in esculentis & poculentis consistunt, licitè potest accipere (quamvis melius non acceptet) per *c. 11. §. 4. cit. & l. 18. ff. de Offic. Pras.* quia ex sportulis nullum, ex xenii autem saltem non notabile aut verisimile nasci censetur periculum pervertendæ justitiæ.

8 Dico 6. Judex injustè judicans, sive per imperitiam sive per malitiam, litem facit suam, h. e. conveniri potest de Syndicatu ad refarciendum damnum Parti indè illatum. *pr. Inst. de oblig. quasi ex delicto. l. 15. ff. de Judic. & Auth. cit. c. 1. de sent. & re jud. in 6.* in quo etiam statuitur suspensio latæ sententiæ per annum in Judicem Ecclesiasticum. Sed cum discrimine: si *ex imperitia* tantum malè judicavit in gravamen Partis, & sic tantum ex quasi-delicto, non condemnatur in totum damnum, sed solum in id, quod æquo Judici videbitur. *pr. Inst. cit. l. ult. ff. de Extraord. cognit.* Si verò *ex malitia*, scilicet inductus odio, gratiâ, timore, in totum damnum, & fit infamis; imò si corruptus pecuniâ jam acceptâ, insuper in triplum, si tantum promissâ, in duplum ultra totam æstimationem litis, ac simul dignitatem amittit; in causa verò criminali confiscatis omnibus bonis mittendus est in exilium. *auth. cit. & Nov.*

Nov. 124. c. 2. Præterea ex malitia vel culpa mortaliter peccaminosa malè judicans tenetur in conscientia, & ante omnem sententiam, omne damnum Parti illatum refarcire; sic enim exigit Justitia commutativa.

TITULUS XXXIII.

De Majoritate & Obedientia.

SUMMARIUM.

1. Quid sit Majoritas, & Obedientia.
2. Quibus competat præcedentia.
3. Quis sit Judex in causa præcedentiæ.
4. Quibus in rebus præstanda obedientia.

Per Majoritatem intelligitur prærogativa, vel excellentia unius præ altero, & inde ortum jus præcedentiæ; quod personis Ecclesiasticis competit vel ratione Ordinis majoris, consecrationis aut benedictionis, quam quis habet, jurisdictionis, vel dignitatis, privilegii, antiquitatis vel senii; imò & ratione Ordinantis, ut si quis sit Ordinatus à Papa. c. 1. 7. h. t. Per obedientiam vero reverentia erga Majores & Superiores, paritio, ac executio mandatorum. c. 8. de Offic. Jud. Ord. c. 2. h. t.

Dico I. Quamvis in Clero Sæculari de Jure Communi (olim Archidiaconus) hodie autem Vicarius Generalis Episcopi obtineat primum locum post Episcopum, & Sede vacante nulli cedat, nisi præcipuam dignitatem in Capitulo obtinenti;